

VOLKSVERZEKERING EN DRINKWATERFLUORIDERING

EEN GELUKKIGE SAMENLOOP VAN OMSTANDIGHEDEN VOOR DE TANDHEELKUNDIGE GEZONDHEIDSZORG

Nu het eerste kwartaal van het jaar 1976 achter de rug is, zullen velen zich bij het lezen van dit opschrift afvragen welk zonnig verschiet de tandheelkundige situatie in Nederland vandaag de dag nog biedt. Beide bovengenoemde, hoogst belangrijke, aangelegenheden hebben reeds geruime tijd de geesten bezig gehouden. Zij zijn zeer nauw met elkaar verweven. Immers de Algemene Wet Gezondheidsvoorzieningen (de zogenaamde Volksverzekering) zal door haar structurering de bereikbaarheid van een goede tandheelkundige verzorging moeten waarborgen; een essentiële kwaliteitsverbetering zal daarbij dienen te worden gerealiseerd. Blijft deze achterwege dan wordt het Nederland van de toekomst in dit opzicht een achterlijk land en zijn de inspanningen van het wetenschappelijk onderwijs om hoog gekwalificeerde werkers af te leveren een loos gebaar. Deze desiderata – en er zijn er nog wel meer – zijn onmogelijk te verwezenlijken zonder het fundament van een effectieve en vooral ook snel doorwerkende massale preventie, die uitsluitend door de fluoridering van het drinkwater geboden kan worden. Slechts dan zullen de ongetwijfeld niet geringe financiële consequenties van een volksverzekering, wat de tandheelkunde betreft, enigermate in de hand gehouden kunnen worden.

Het lijdt geen twijfel of de uitoefening van de tandheelkunde in de vorm van een succesvol vrij ondernemerschap gaat in de toekomst sterk in betekenis afnemen of misschien geheel verdwijnen. Zij zal steeds inniger ingebouwd worden in de totale georganiseerde zorg voor de volksgezondheid. Voor het bewust functionerende deel van de professie, inclusief de beroepsorganisaties, het onderwijs en de verenigingen is dit bepaald géén schokkend nieuws. Veel tijd en energie werden geïnvesteerd in vergaderingen en rapporten zonder dat op grond daarvan tot dusver nog een definitief en duidelijk standpunt over bovenvermelde materie werd geformuleerd. Dit is jammer en op den duur onvergeeflijk. Het structureren van de

tandheelkundige sector van de gezondheidszorg is zeker niet eenvoudig, maar staat in geen verhouding tot de totale medische problematiek. Het rapport-Mahler was een goed begin, maar het ligt reeds lang achter ons en, blijkens de panieksituatie die ontstond toen het drakenei van de volksverzekering wat vroeg dreigde uit te komen, is er in de tussenliggende jaren weinig substantieels meer tot stand gebracht.

Het ontwerp Algemene Wet Gezondheidsvoorzieningen is weliswaar voorlopig niet aan de volksvertegenwoordiging aangeboden, maar als consequentie daarvan is tevens voor de tandheelkundige verzorging de bestaande verziekte uitvoeringsvorm geprolongeerd. Het is duidelijk dat binnen het kader van een volksverzekering hiervoor een goede oplossing gevonden kan worden en ook zal moeten worden. Deze vertraging in de ontwikkeling heeft de mogelijkheid opengesteld om een goed gefundeerde visie van tandheelkundige zijde op tafel te leggen. Het zal nodig zijn althans een basisfilosofie over de structuur van de tandheelkundige gezondheidszorg te produceren, ook zonder dat alle feitelijke gegevens bekend zijn en ingevuld kunnen worden. Het veilig stellen van de professionele belangen is slechts te realiseren binnen het kader van een goede verzorging van de patiënten.

De wat topperig aandoende strijd tegen de drinkwaterfluoridering woedt nu al vele jaren. Het is weinig zinvol om op deze plaats het gehele drama nog eens gedetailleerd uit de doeken te doen. Vrijwel de volledige tandheelkundige professie, voor zover zij de haar toegemeten taak in de gezondheidszorg ernstig neemt, beschouwt deze maatregel van massale preventie als het fundament van een degelijk en bruikbaar systeem. Geen enkel der door de tegenstanders aangevoerde argumenten is in de loop der jaren overleefd. Dat géén middel deze lieden te dol bleek, is het bewijs voor hun geringe overtuigingskracht, wanneer het op harde feiten aankomt. Variërend van

hoogdravende ethiek en juridische haarkloverijen tot angstaanjagerij en volksverlakkerij werden alle krachten gemobiliseerd om de discussie in het drijfzand te doen vastlopen. Een weinig verheffend beeld voor deze vaak academisch geschoolden. Deze zogeheten 'bezwaarden' vormen een schoolvoorbeeld van een uit de hand gelopen 'inspraakprocedure' ofwel de dictatuur van een minderheid zonder zelfkritiek laat staan verantwoordelijkheid. De kernvraag: waarom een portie levensgeluk aan miljoenen kinderen moet worden onthouden, om van de volwassenen maar niet te spreken, werd niet eens gesteld.

De Tweede Kamer, op haar beurt, is blijven steken in de juridische problematiek en is gevoelig gebleken voor de kwasi-ethische drogredenen. Het moge interessant en nuttig zijn de juridische kwaliteiten van het wetsvoorstel als zodanig te analyseren en te bekritisseren, de Kamer schiet ernstig tekort in haar taak wanneer zij de inhoudelijke verdiensten negeert.

Bekommernis om het tandlijden en de gebitsgezondheid zou haar meer gesierd hebben dan de overgevoeligheid voor wat monomane 'ethici'. Wie met aandacht de verslagen en artikelen in de dagbladers heeft gelezen kan niet anders dan tot deze weinig genuanceerde stelling komen.

Water, H₂O, is nu eenmaal, wanneer het als drinkwater tot ons komt, een transportmiddel van allerlei stoffen. Vele behoren er niet in en worden dus zo goed mogelijk verwijderd. Wanneer, zoals op sommige plaatsen op deze planeet, de Nederlandse bevolking haar gave maar bruinegeklepte tanden, naast de klompen en de molens, als nationaal symbool met trots zou kunnen laten zien, omdat er de eeuwen door te veel fluorzouten geconsumeerd werden, dan zouden deze 'ethici' vermoedelijk wel weer een ander stokpaardje bereden hebben. Zij hadden dan immers zelf eveneens een goed gebit. De drinkwaterleidingen behoren gezond water te transporteren en dat betekent onder meer water met weinig doch voldoende fluoriden. Het lijkt, zo redenerend, evident, dat de wetgever zich beter zou kunnen bezig houden met het vaststellen wat drinkwater, naast het vehiculum H₂O nog meer zou mogen bevatten aan sporenelementen en zo meer, zowel neutrale als voor de gezondheid weldadige.

Zoals de discussie nu gevoerd wordt, krijgt men de indruk dat optimalisering van het gehalte aan fluorverbindingen iets unieks is, terwijl wij dank zij onze milieubewuste activisten nu toch wel de overtuiging hebben dat er met dit drinkwater in hoge mate

gemanipuleerd wordt en moet worden. De denkfout is dat men er wel bestanddelen uit mag verwijderen, maar dat er niets aan mag worden toegevoegd. Tandcariës is eerder te beschouwen als een milieuprobleem dan als een ziekte: fluoriden zijn in de juiste verhoudingen milieuvriendelijke stoffen en géén geneesmiddelen. Dit wil uiteraard niet zeggen dat de explosieve toename van de cariësactiviteit geen bedreiging zou vormen van de volksgezondheid en van het welbevinden van de natie.

Voor het onmiddellijk weldadig effect van de drinkwaterfluoridering is geen enkel praktisch bruikbaar alternatief aanwezig. Zeker niet op korte termijn, tabletten en de ombouw van het voedingsgedrag ten spijt. Een juist begrip en de juiste mentaliteit die voor deze alternatieven noodzakelijk zijn, ontbreken te enen male en zouden misschien door toevoeging aan het drinkwater van de recent ontdekte, het leerproces bevorderende, stoffen te verbeteren zijn. De veelgeprezen prioriteit voor het kind vindt zijn fundament in de massale preventie der drinkwaterfluoridering. Wijziging van het gedragspatroon voor de voeding en vooral voor het suikergebruik door gerichte gezondheidsvoorlichting en -opvoeding is uitermate wenselijk, maar heeft slechts bij individuele benadering positieve resultaten te zien gegeven. Voor de totale bevolking zullen hiermede slechts effecten op lange tot zeer lange termijn te verwachten zijn. De grote claim op mankracht en middelen mag hierbij zeker niet onderschat worden en zou gezien de lange duur een dergelijke aanpak wel eens kunnen frustreren.

Wij mogen hier dan ook de hoop uitspreken dat de verantwoordelijke bewindslieden, nu voor onbepaalde tijd schorsing van de beraadslaging in de volksvertegenwoordiging is aangevraagd en verkregen, inderdaad er niet toe zullen overgaan de bepaling uit het waterleidingbesluit in te trekken, waarop de eerder gegeven toestemmingen tot fluoridering steunden. In 1973 ontvingen 4 miljoen Nederlanders gefluorideerd drinkwater; dit aantal is thans tot 1½ miljoen geslonken. In afwachting van de ontwikkeling van het ontfluorideringsfilter, waaraan met spoed gewerkt schijnt te worden en waarvoor gelden beschikbaar worden gesteld, hoopt de minister nog in de lopende kabinetsperiode met het wetsontwerp in de Kamer terug te komen. De lopende gerechtelijke procedures tegen drinkwaterbedrijven zouden mogelijk door de rechter worden geschorst tot het parlement over dit wetsvoor-

stel heeft beslist. Deze uitspraak van de minister biedt hoop dat de verkregen resultaten misschien niet geheel verloren zullen gaan.*)

Tot besluit kan worden vastgesteld dat velen, met name de politici in de Staten Generaal, aan het probleem der drinkwaterfluoridering aandacht hebben

*) Inmiddels heeft de minister het besluit genomen het gewraakte wetsvoorstel in te trekken. Een heilloze beslissing die de bereikte resultaten mogelijk geheel teniet zal doen.

HET EFFECT VAN EEN BELONINGSSYSTEEM BIJ MONDHYGIËNE-TRAINING VAN ORTHODONTISCHE PATIËNTEN

H. MASSIER

Trefwoorden: Mondhygiëne – Orthodontie

Inleiding

Onderzoek (Frandsen, 1971; Koch e.a., 1970; Lindhe en Koch, 1966; Parfitt e.a., 1958; Wevers en Striffler, 1959) naar het aanleren van mondhygiëne toont aan, dat instructie van grote groepen op lange termijn geen blijvende resultaten oplevert.

Grote, individuele verschillen kunnen echter wel optreden.

In het bijzonder bij een orthodontische behandeling is een goede mondhygiëne van groot belang (Dale, 1966; Zachrisson e.a., 1971a; Zachrisson e.a., 1971b; Zachrisson e.a., 1972; Zachrisson, 1972).

Het doel van het hier te beschrijven onderzoek was, na te gaan of een psychologische beïnvloeding met een beloningssysteem effect heeft bij mondhygiëne-training van kinderen, bij wie een orthodontische behandeling op objectieve gronden nodig werd geacht. Slechts bij één onderzoek (Plasschaert, 1972) werd de hulp vermeld van een ontwikkelingspsychologe. In dat onderzoek werd getracht door een weinig intensief beloningsprogramma de mondhygiëne bij kinderen te verbeteren, om daarna het effect op de cariësprogressie te evalueren. Het directe verband tussen mondhygiëne en psychologie werd echter niet aangegeven.

Leerpsychologie maakt om een gewenst gedrag te

moeten schenken en daardoor, naar gehoopt mag worden, tot een bewustere meningsvorming zullen komen, wanneer dit wetsvoorstel opnieuw behandeld zal worden.

Wanneer de drinkwaterfluoridering definitief zou zijn afgewezen, nadat de volksverzekering een feit zou zijn geworden, dan was de ramp evident geweest. Het had dus nog erger kunnen zijn. Vandaar het in de aanhef aangeduide wat zonniger verschiet, nu het onweer voorlopig is afgedreven.

vS.

*Uit de afdeling Orthodontie
van de rijksuniversiteit te Groningen.
Hoofd: Prof. Dr. H. S. Duterloo.
Uit het instituut voor Ontwikkelingspsychologie,
subafdeling Gedragsmodificatie,
van de rijksuniversiteit te Groningen.
Hoofd: B. J. Bakker.*

verkrijgen, onder andere gebruik van stapsgewijze beloningssystemen (Ayllon en Azrin, 1968).

Men kan hierbij gebruik maken van twee typen 'bekrachtigers': de directe en de uitgestelde. De directe bekrachtiger is een beloning die het kind ontvangt direct na de geleverde prestatie. Een uitgestelde bekrachtiger is een beloning die op wat langere termijn in het vooruitzicht gesteld wordt, maar die met behulp van het verzamelen van directe bekrachtigers te verkrijgen is. Met beloningssystemen kan worden getracht: 1. bepaald gedrag aan te leren, 2. dit aangeleerde gedrag in stand te houden, 3. de afhankelijkheid van de omgeving te verminderen en de mate van zelfcontrole over het aangeleerde gedrag te vergroten.

Materiaal

Vijfenzestig 9-, 10- en 11-jarige meisjes met variërende orthodontische anomalieën werden aangeschreven. Tweeënveertig kinderen bleken bereid te zijn aan het onderzoek mee te werken. De redenen waarom 23 meisjes niet reageerden op de oproep, werd niet verder onderzocht.

Op basis van de hieronder beschreven methode,